

*Development of the Social Pedagogy
Развитие на социалната педагогика*

РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА ПЕДАГОГИКА В БЪЛГАРИЯ

(ДНЕВНИК НА ВТОРИЯ УНИВЕРСИТЕТСКИ СИМПОЗИУМ ПО СОЦИАЛНА ПЕДАГОГИКА)

Марина Пиронкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията представя дискусията по време на Втория университетски симпозиум по социална педагогика на 1 декември 2016 г. Научният форум в чест на 25-годишнината от създаването на специалност „Социална педагогика“ в България и 20-годишнината от създаването на катедра „Социална педагогика и социално дело“ включва три тематични направления: „История на социалната педагогика“, „Теоретични проекции и сравнителни аспекти на социалната педагогика“ и „Социалната педагогика и социалната работа – съвременни подходи и актуални практики“.

Keywords: social pedagogy; social-pedagogical theory; social work

На 1 декември 2016 г. в зала 1 на Ректората на Софийския университет се състоя Втори университетски симпозиум по социална педагогика на тема „Развитие на социалната педагогика в България“. Организатор на форума беше катедра „Социална педагогика и социално дело“ при Факултета по начална и предучилищна педагогика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, която чества 25-годишнината от създаването на специалност „Социална педагогика“ в България и 20-годишнината от създаването на самата катедра.

Симпозиумът бе открит от ръководителя на катедрата проф. д.п.н. *Клавдия Сапунджиева* с тържествено слово за постигнатото през годините. От името на ректорското ръководство заместник-ректорът доц. д-р *Георги Вълчев* поздрави участниците в симпозиума и подчерта мисията на специалността – да подготви кадри, които да отговорят на обществените потребности. Поздравления изказа и деканът на Факултета по начална и предучилищна педагогика проф. д-р *Божидар Ангелов*. С поздрав към Катедрата и участниците в симпозиума се обърна г-жа *Минка Йовчева* от името на заместник-кмета на Столична община г-жа *Албена Атанасова*. От името на ректора на Шуменския

университет „Епископ Константин Преславски“ – проф. д-р Георги Колев, проф. д-р *Наталия Витанова* – заместник-ректор, прочете поздравителен адрес за годишнината на Катедрата и специалността. От името на академичното ръководство на Бургаския университет „Проф. Асен Златаров“ и на Факултета за обществени науки доц. д-р *Хрисула Недялкова* поздрави участниците в симпозиума.

Проф. Ангелов връчи тържествено почетни грамоти за принос в създаването и развитието на Катедрата на проф. д-р Петър Петров, проф. д.пс.н. *Наталия Александрова*, проф. д.п.н. *Виолета Борисова* и проф. д-р *Гинка Димитрова*. Проф. П. Петров сподели предизвикателствата, които е имал като първи ръководител на Катедрата. Проф. Н. Александрова отбеляза впитането на педагогика и психология в науката социална педагогика и в живота. С едноминутно мълчание беше почетена паметта на починали колеги – проф. Г. Бижков, доц. М. Атанасова, доц. Ф. Стоянова, проф. К. Спасов. Проф. Г. Димитрова си спомни атмосферата в Катедрата, стимулираща преподавателската и научната работа. В поетично слово проф. В. Борисова оцени високо емоционалното и интелектуално равновесие в годините на създаване и развитие на Катедрата.

Водещият на симпозиума проф. д-р *Нели Бояджиева* направи кратка ретроспекция на развитието на Катедрата, на нейните постижения и на проблемите, които има да решава. Припомни конференции, симпозиуми, кръгли маси, които Катедрата организира периодично през годините. Посочи и публикациите, в които Катедрата набелязва проблеми и изследва основни въпроси на социалната педагогика. Проф. Н. Бояджиева подчерта, че началото тръгва от практиката, че практиката наложи да отговорим на изискванията ѝ, да подготвим специалисти и да развием науката. Социалните дейности се утвърдиха по-късно, пет години след социалната педагогика. Катедрата изработи първите бакалавърски и магистърски учебни планове, подготви 21 докторанти, специално по социална педагогика. Сред предстоящите задачи проф. Бояджиева изброи разширяване на изборността в практиката и курсовете, участие на студенти от трите степени в проектна дейност и др.

Първото тематично направление на симпозиума беше „История на социалната педагогика“. Водещият направи доц. д-р *Марина Пиронкова* въведе темата с изказване за въпросите кога възниква социалната педагогика и каква е връзката на историята на социалната педагогика с историята на социалната педагогика в България.

Проф. д.п.н. *Албена Чавдарова* (СУ, Факултет по педагогика) представи изказването си „Карл Магер (1810 – 1858) – „откривателят“ на понятието „социална педагогика“, като обърна внимание на данни от последните изследвания върху идеите му и заслугите му да създаването на социалната педаго-

гика. Биографичните данни и обществените условия бяха представени във връзка с формулираното от него понятие за социална като колективистична педагогика, което определя началото на социалната педагогика към средата на XIX в. Социалната педагогика на Карл Магер бе представена във връзка с гражданското училище и самоуправлението на личността и училището. В последвалата дискусия бяха анализирани връзките на социалната педагогика с хербартианството.

Доц. *М. Пиронкова* откри периодите в развитието на социалната педагогика като наука – като нов етап в развитието на педагогиката, като противопоставяне на индивидуалната педагогика, а след Първата световна война – свързване с потребностите на социалната практика и дистанциране от педагогическото.

Проф. д.п.н. *Пламен Радев* (Пловдивски университет) представи историческото встъпление на изказването си във втора секция и изведе началото на социалната педагогика като антоним на индивидуалната педагогика, като отбеляза първите педагози, които я развиват: К. Магер, В. Райн, Ф. Дистервег, Линднер, П. Наторп и Х. Нол.

Проф. д-р *Нели Петрова* сподели своите проучвания върху връзката между развитието на понятията социална педагогика, социално възпитание, специализирано възпитание и социално подпомагане въз основа на френско- и англоезични източници, в които се откроява възпитанието на деца с трудности.

Проф. д-р *Силвия Николаева* (СУ, Факултет по педагогика) припомни приноса на проф. Д. Цветков за развитието на социалната педагогика и трите основни направления, които разграничава в нея. Според нея проблемите в политиката създават като метапродукт проблеми, наричани социетални предизвикателства, които трябва да бъдат решавани от науката.

Преди почивката проф. *Санунджиева* предложи като възможни варианти за следващия симпозиум Катедрата да подготви нова колективна монография, свързана с практическите полета на социалната педагогика, или една антология по социална педагогика и социално дело, която да включи и исторически, и съвременни значими текстове от наши и чужди автори.

Второто тематично направление „Теоретични проекции и сравнителни аспекти на социалната педагогика“ беше открито от проф. д.п.н. *Николай Попов* с уводно изказване за двестагодишнината на термина „сравнително образование“. През 1816 г. Марк-Антоан Жулиен дьо Пари дава стройна система за изследване на училищата, в която се проучват и сравняват редица социално-педагогически проблеми в училище.

Първото изказване в направлението направи проф. *Пламен Радев*, което е със заглавие „Социалната педагогика между хаоса и системата“. Той

отбеляза различните традиции в социалната педагогика в различните страни въпреки факта, че почиват на общи принципи и ценности. Коментира подменянето на социалната педагогика, като наука, със социалнопедагогическата практика, като даде пример с Пат Петри. Изказването се фокусира върху развитието на социалната педагогика в Русия като наука, университетска специалност и учебна дисциплина. Проф. Радев отбеляза, че днешните руски автори възприемат социалната педагогика в нейната връзка със социализацията и социалното възпитание и публикациите им са в руслото на лозунговата социална педагогика. В българската социална педагогика също се наблюдава нехомогенност, което е научен проблем. Коментира, че днес в Германия се използва социална работа като общ термин за двете работни зони – социална педагогика и социална работа, което също оказва влияние. Формулира две хипотези за развитието на социалната педагогика – като декомпозирана група от приложни науки или като наука за общата социалнопедагогическа дейност с определени социална групи.

Проф. *Н. Попов* подчерта трудностите пред съвременната наука, свързани с интердисциплинарността и сложността в извеждането на чисти дефиниции.

Проф. д-р *Борис Минчев* представи „Главни идеи на помагането“, формулирани за магистърски курс по приложна психология – шестнадесет идеи, които са хетерогенни. Помагането е прието като социална дейност, и то главно в институционализирана форма. Тези идеи в тезисна форма съчетават въпроси на индивидуалната и организираната помощ, на материална и морална подкрепа, а също и на помощ в дефицитите и в максимумите. Проф. Минчев отбеляза и някои от проблемите на помагането – личната неангажираност, злоупотребата с помагане, задълбочаване на безпомощността и др.

В дискусията за помагането доц. д-р *Стефан Стефанов* постави въпроса за „поисканата помощ“, проф. П. Радев сподели личен опит с проблемите на помагането. Поставен беше и въпрос за интеракцията между помагачия и подпомагания, за активното участие не само на помагачия, но и на подпомагания. Проф. Минчев подчерта значимостта на гражданското общество за помагането. Проф. Н. Бояджиева обърна внимание на аспектите на помагането, засегнати от проф. Минчев – на просоциалното поведение, на доброволчеството и на социалното възпитание. Хр. Христова подчерта, че при съвременната идея за помагането има субект-субектно отношение, има партньорство, в което подпомаганият е активен. Проф. Силвия Николаева припомни традицията на помагането в българското общество.

В третото направление, посветено на социалната педагогика и социалната работа – съвременни подходи и актуални практики, модераторът проф. д-р *Нели Петрова* откри дискусията, като представи връзката между социалната работа и социалната педагогика, като практика. Тя подчерта задоволството си

от личните виждания и силното присъствие на участниците, всеки от които представя различен дискурс към социалната педагогика. В презентацията ѝ бяха разгледани проблемите на настоящето, свързани с превенцията, с младежкото правосъдие, с новия тип резидентна грижа, с подкрепа за семействата за добро родителство. В областта на терминологията беше отбелязана липсата на единно разбиране на социалната педагогика като теория. Проф. Петрова обоснова предпочитанието си към термина „придружаване“, който е свързан с помагането.

Проф. *Н. Александрова* постави въпроса за разгръщането на инициативи за доброволчество, за социалния маркетинг и за въвеждането на повече проектна и изследователска работа на студентите в магистърските програми. Тя подчерта, че трябва да се работи повече по приноса на теорията за разгръщането на практиката.

Проф. *Г. Димитрова* направи съобщение за използването на съвременни възпитателни технологии, и по-специално на работата по проект в магистърска степен.

Проф. *Б. Борисова* сподели дългогодишния си интерес към отклоненията в поведението в ранна възраст. Стратегиите, които очерта, са свързани с наличието на значим възрастен извън семейството, на връстници и приятели с разнообразни интереси и на голяма любов към детето. Важно е да се съобразяват всички фактори на средата и цялата налична информация за отклонението, както и емоционалните особености на детето и неговите социални връзки.

Д-р *Христина Христова*, като дългогодишен хоноруван преподавател в специалността, подчерта, че трябва да се изследват и преподават някои актуални проблеми на системата за социално подпомагане в България, сред които изведе зависимостта на личността от системата в случаите с трайна безработица и блокирането на връзката между човека и социалните системи, свързано със сложността на системите.

Проф. *Петрова* подчерта необходимостта да проверяваме ефективността на предприетите действия чрез изследователска работа.

Елка Велкова (директор на 26. СОУ), като човек от практиката, обърна специално внимание на въпросите на училищното консултиране, което е особено важно в настоящия момент. Голяма част от работата в училище е социално-педагогическа, защото в училището се преплитат много социални проблеми. Има огромна потребност от социални педагози в училище, които да отговарят за работа с родители, с учители, да осъществяват медиация и др. Важно е и оценяването на добрите практики.

Ангел Ангелов (хоноруван преподавател) сподели проблема за трудностите в работата на терен и противоречието между стандартизиране и избираемост и емоционално призова да оценим света на децата.

След дискусиата беше дадена думата на докторантите и студентите за представяне на изследванията им. Милена Вукова (докторант на проф. Н. Бояджиева) направи презентация върху резултатите от изследване в областта на педагогиката на свободното време, свързано с влияние на музикалните занимания върху емоционалното развитие на децата. Втората презентация беше на докторант Яна Станева (с научен ръководител проф. Н. Петрова), която потърси връзка на социалните услуги с теорията, и по-специално изследва в дисертацията си използването на подхода „резилианс“ за превенция на изоставянето.

Милена Ватрачка (дипломант на проф. Цецка Коларова) представи магистърската си работа върху индивидуалната предразположеност към конфликтно поведение при 14 – 15-годишни деца. Мариета Иванова (дипломант на проф. Н. Петрова) направи презентация на дипломната си работа – проучване върху привързаността в алтернативна грижа.

Георги Милков (докторант на проф. Н. Бояджиева) представи изследването си върху партньорството на институциите за защита от домашното насилие и предложение за механизъм за пълноценно сътрудничество на регионално ниво.

Кратка презентация на работата си върху позитивни подходи и физическа намеса за работа с деца с предизвикателно поведение направиха главните асистенти д-р Александър Ранев и д-р Цветослав Николов. Колегите направиха и демонстрация на някои от възможните действия и техники при ситуации с физическа агресия. Участниците в симпозиума оцениха значимостта на темата и споделиха необходимостта от разграничение между физическа намеса и физическо насилие и от обучение на учители и педагогически специалисти в специализирания курс.

В заключителната част на симпозиума беше показан филмът „Изборът“, създаден от студенти под ръководството на доц. Стефан Стефанов като работа в избираем бакалавърски курс.

Водещият симпозиума проф. Н. Бояджиева отчете 64 регистрирани участници и повече от 80 – 90 души, които присъстваха на научния форум, като 40 от тях направиха изказвания в трите направления.

Преди закриването на симпозиума поздравления изрази проф. Цветанка Ценова (ръководител катедра „Специална педагогика и логопедия“), която оцени съдържателната и интересна дискусия по проблеми, които са важни и за специалната педагогика. От името на докторантите Георги Милков поздрави проф. Сапунджиева и благодари за подкрепата и ръководството.

Проф. Сапунджиева закри официално симпозиума, като отбеляза, че има много други проблеми, които се нуждаят от обсъждане на следващите научни форуми, като: работата с възрастни и стари хора, клиничната социалнопеда-

гогическа работа, кризисната социална интервенция, възможността за създаване на асоциация по социална педагогика и др.

DEVELOPMENT OF THE SOCIAL PEDAGOGY IN BULGARIA (SUMMARY OF THE SECOND UNIVERSITY SIMPOSIUM ON SOCIAL PEDAGOGY)

Abstract. The article presents the discussion during the Second university symposium on Social Pedagogy “Development of the Social Pedagogy in Bulgaria”. The symposium had three thematic sections: History of the Social Pedagogy, Critical and Comparative Analysis in the Social-pedagogical Theory, Social Pedagogy and Social Work – Contemporary Approaches and Current Practices.

✉ **Dr. Marina Pironkova, Assoc. Prof.**
Department of Social Pedagogy and Social Work
Faculty for Primary and Preschool Education
University of Sofia
Sofia, Bulgaria
E-mail: m.pironkova@fppse.uni-sofia.bg